

Radical views that threaten the stability of society and ways to prevent them

Bekhzod SOIPOV¹

Tashkent State University of Oriental Studies

ARTICLE INFO

Article history:

Received May 2024

Received in revised form

15 June 2024

Accepted 25 June 2024

Available online

15 July 2024

Keywords:

radicalization,
radical ideas,
social stability,
extremism,
community engagement.

ABSTRACT

This article examines the emergence and impact of radical views that threaten societal stability, focusing on their origins, propagation, and potential mitigation strategies. Radical ideologies, often characterized by extreme political, religious, or social perspectives, can incite violence, disrupt social cohesion, and undermine democratic institutions. The research identifies key factors contributing to radicalization, including socio-economic disparities, political disenfranchisement, and the influence of online platforms that facilitate the spread of extremist content. Preventative measures are discussed, emphasizing the importance of early intervention through education, community engagement, and policy reforms aimed at addressing root causes of radicalization. Additionally, the role of technology in both the proliferation and prevention of extremist ideologies is explored, highlighting the need for collaborative efforts between governments, tech companies, and civil society.

2181-1415/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol5-iss6/S-pp266-274>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Jamiyat barqarorligiga tahdid soluvchi radikal qarashlar va ularning oldini olish yo'llari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

radikallashuv,
radikal g'oyalar,
jamiyat barqarorligi,
ekstremizm,
jamoatchilik ishtiroki.

Ushbu maqolada jamiyat barqarorligiga tahdid soluvchi radikal qarashlarning paydo bo'lishi va ta'siri ko'rib chiqiladi, ularning kelib chiqishi, tarqalishi va oqibatlarini yumshatishning potensial strategiyalariga e'tibor qaratiladi. Ko'pincha ekstremal siyosiy, diniy yoki ijtimoiy qarashlar bilan ajralib turadigan radikal mafkuralar zo'ravonlikni vujudga keltirishi, ijtimoiy birlikni buzishi va demokratik institutlarga

¹ Researcher, Tashkent State University of Oriental Studies. E-mail: behzod.soipov@mail.ru

putur yetkazishi mumkin. Tadqiqot radikallashuvga yordam beruvchi asosiy omillarni, jumladan, ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosibliklarni, siyosiy huquqlardan mahrum etishni va ekstremistik kontentning tarqalishiga yordam beruvchi onlayn platformalarning ta'sirini aniqlaydi. Profilaktik chora-tadbirlar muhokama qilinib, radikallashuvning asosiy sabablarini bartaraf etishga qaratilgan ta'lim, jamoatchilikni jalb qilish va siyosat islohotlari orqali erta aralashuv muhimligini ko'rsatadi. Bundan tashqari, texnologiyaning ekstremistik mafkuralarning tarqalishi va oldini olishdagi roli o'rganilib, hukumatlar, texnologiya kompaniyalari va fuqarolik jamiyati o'rtasida hamkorlikdagi sa'y-harakatlar zarurligini ta'kidlaydi.

Радикальные взгляды, угрожающие стабильности общества, и пути их предотвращения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

радикализация,
радикальные идеи,
социальная стабильность,
экстремизм,
активность общества.

В этой статье рассматривается возникновение и влияние радикальных взглядов, которые угрожают социальной стабильности, уделяя особое внимание их происхождению, распространению и потенциальным стратегиям смягчения последствий. Радикальные идеологии, часто характеризующиеся крайними политическими, религиозными или социальными взглядами, могут спровоцировать насилие, разрушить социальную сплочённость и подорвать демократические институты.

Исследование определяет ключевые факторы, способствующие радикализации, включая социально-экономическое неравенство, политическое бесправие и влияние онлайн-платформ, которые способствуют распространению экстремистского контента. Обсуждаются профилактические меры, подчёркивая важность раннего вмешательства посредством образования, участия сообщества и политических реформ, направленных на устранение коренных причин радикализации. Кроме того, исследуется роль технологий как в распространении, так и в предотвращении экстремистских идеологий, подчёркивая необходимость совместных усилий правительств, технологических компаний и гражданского общества.

KIRISH

Xavfli mafkuraviy pozitsiyalar bilan ajralib turadigan radikal qarashlar tarixan jamiyatlar barqarorligiga jiddiy tahdid solib kelgan. Bu qarashlarning ko'payishi jamiyatning parchalanishiga, zo'ravonlikning kuchayishiga yoki demokratik tamoyillarning yemirilishiga olib kelgan. Ushbu maqola radikal qarashlarning asosiy sabablari va ko'rinishlarini o'rganish, ularning jamiyat barqarorligiga ta'sirini baholashga qaratilgan, radikal mafkuralar tarqalishining oldini olishning samarali strategiyalarini o'rganadi. Axborot shiddat bilan tarqalayotgan, mafkuraviy bo'linishlar tezda yaqqol

ko'zga tashlanayotgan globallashtgan dunyoda radikal qarashlarga e'tibor qilishning ahamiyati va dolzarbligini tushunish juda muhim. Maqolada radikalizmning kuchayishiga sabab bo'layotgan ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va psixologik omillar har tomonlama tahlil qilinadi. Bundan tashqari, maqolada davlatimizda diniy ekstremizmga qarshi olib borilayotgan amaliy ishlar va ilg'or tajribalar yoritilgan bo'lib, radikal qarashlar ta'siriga qarshi kurashish uchun amaliy yechimlar taklif etiladi. Asosiy maqsad jamiyatlarda barqarorlikni rivojlantirish, ijtimoiy hamjihatlikni va barqaror, farovon jamiyatlarni ta'minlovchi demokratik qadriyatlarni qo'llab-quvvatlashdir.

TADQIQOT USULLARI

Tadqiqot davomida tarixiy tahlil, qiyosiy tahlil, ma'lumot va manbalar tahlili va sintezi hamda kontent usullardan foydalanildi.

MUHOKAMA

Radikal qarashlarning paydo bo'lish tarixi ko'p qirrali bo'lib, turli madaniyatlar, jamiyatlar va davrlarni qamrab oladi. Radikalizm, keng ma'noda, jamiyatda muhim yoki tub o'zgarishlarga intilishni anglatadi. Bu istak ko'pincha mavjud tizimlardagi adolatsizliklar, tengsizliklar yoki muvaffaqiyatsizliklarga javoban paydo bo'ladi. Tarix davomida radikal qarashlar siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va diniy sharoitlarda paydo bo'lib, ko'pincha chuqur o'zgarishlar yoki davlat to'ntarishlariga olib kelgan.

Qadimda radikal qarashlar ko'pincha falsafiy va diniy oqimlar bilan bog'langan. Masalan, Suqrotning qadimgi Yunonistondagi ta'limoti Afina jamiyatining an'anaviy me'yorlari va qadriyatlariga qarshi chiqib, intellektual radikalizmning bir shaklini targ'ib qilgan. Shuningdek, ilk nasroniylilikni Rim imperiyasi ichidagi radikal harakat, yangi axloqiy tartibni qo'llab-quvvatlovchi va o'rnatilgan diniy, ijtimoiy ierarxiyalarga qarshi kurashuvchi harakat sifatida ko'rish mumkin.

O'rta asrlar davrida radikalizm turli ko'rinishlarda, jumladan, cherkovni isloh qilish yoki inqilob qilishga intilgan diniy oqimlarda namoyon bo'ldi. Masalan, Katarlar va Lollardlar katolik cherkovining hokimiyati va amaliyotiga qarshi bo'lgan, xristianlikning haqiqiy ta'limoti deb hisoblagan narsaga qaytishni targ'ib qiluvchi radikal guruhlar sifatida ko'rilgan. Bu harakatlar ko'pincha qattiq repressiyalarga uchragan, bu radikal qarashlarning o'rnatilgan hokimiyatga tahdid solayotganini ko'rsatadi.

Renessans va Ma'rifat davrlari mavjud normalar va institutlarga qarshi kurashuvchi radikal g'oyalarni yuzaga keltirgan muhim intellektual va madaniy yuksalishlar bilan tavsiflanadi. Insonparvarlik, shaxsiy salohiyat va dunyoviylikka urg'u berib, cherkov va an'anaviy hokimiyatning hukmronligini shubha ostiga qo'ydi. Bu davrda fan va koinot haqidagi g'oyalari o'z davrining pravoslav qarashlariga qarshi chiqqan Jordano Bruno va Galileo Galiley kabi radikal mutafakkirlar paydo bo'ldi.

Ma'rifatparvarlik davri radikal qarashlarni yanada kuchaytirdi, Jon Lokk, Jan-Jak Russo va Volter kabi faylasuflar erkinlik, tenglik va demokratik boshqaruv kabi tushunchalarni himoya qildilar. Bu g'oyalar XVIII asr oxiridagi inqilobiy harakatlar, jumladan, Amerika va Fransiya inqiloblari uchun intellektual zamin yaratdi.

Siyosiy radikalizm ko'pincha mavjud siyosiy tizimlar doirasidagi adolatsizlik va tengsizliklarni bartaraf etish istagidan kelib chiqqan. 1789–1799-yillardagi Fransuz inqilobi siyosiy radikalizmning eng yorqin namunasi. U konstitutsiyaviy islohot uchun harakat sifatida boshlangan, ammo tezda fransuz jamiyatini tubdan qayta tiklashga aylandi. Inqilobchilar antik rejimni barbod qilishga, feodal imtiyozlarni bekor qilishga, erkinlik, tenglik va birodarlik tamoyillariga asoslangan respublika qurishga intildi.

Maksimilyen Robespier kabi shaxslar boshchiligidagi yakobinlarga o'xshash radikal guruhlar inqilobni yanada xavfli choralarga, shu jumladan Terror hukmronligiga undashda hal qiluvchi rol o'ynadi. Inqilobning radikal bosqichi qirol Lyudovik XVIning qatl etilishi, respublikaning o'rnatilishi, keng ko'lamli ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar bilan ajralib turdi.

XIX asr kapitalistik tuzumdagi tengsizlik va adolatsizliklarga barham berishga intilgan sotsializm va kommunizm kabi radikal siyosiy mafkuralarning kuchayishiga guvoh bo'ldi. Karl Marks va Fridrix Engelsning "Kommunistik manifest" asari burjuaziyani ag'darib, sinfsiz jamiyat o'rnatishga chaqirdi. Marksistik g'oyalar butun asr davomida turli inqilobiy harakatlar va qo'zg'olonlarni, jumladan, sotsialistik boshqaruvda radikal eksperiment bo'lgan 1871-yildagi Parij kommunasini ilhomlantirdi.

XX asr butun dunyo bo'ylab muhim inqiloblar va harakatlar bilan siyosiy radikalizmning davomini ko'rdi. 1917-yilda Vladimir Lenin boshchiligidagi bolsheviklar boshchiligidagi rus inqilobi natijasida jahonda birinchi sotsialistik davlat bo'lgan Sovet Ittifoqi barpo etildi. Ushbu inqilob global siyosatga chuqur ta'sir ko'rsatdi, butun dunyo bo'ylab kommunistik harakatlarni qo'llab-quvvatladi va Sovuq urushga olib keldi.

XX asr siyosiy radikalizmining boshqa ko'zga ko'ringan misollari qatoriga Mao Szedun davrida Xitoy Kommunistik partiyasini hokimiyat tepasiga olib kelgan Xitoy inqilobi va Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasidagi mustamlakachilikka qarshi turli harakatlar kiradi. Vyetnamda Xo Shi Min, Kubada Fidel Kastro, Lotin Amerikasida Che Gevara kabi rahbarlar mustamlakachilik va imperializmga qarshi kurashda radikal ideallarni o'zida mujassam etgan.

Ijtimoiy va madaniy sohalarda ham an'anaviy me'yorlarga qarshi chiqqan, jamiyat tuzilmalari va qadriyatlarini jiddiy o'zgartirish tarafdori bo'lgan radikal qarashlar paydo bo'ldi. Feministik harakat ijtimoiy radikalizmning yorqin namunasidir. Ayollar huquqlari uchun kurash XIX asrda ayollarning saylov huquqini ta'minlashga intilgan suffragetlar harakati bilan boshlangan. Buyuk Britaniyadagi Emmeline Pankhurst va AQShdagi Syuzan B. Entoni kabi yetakchilar gender tengligini tubdan o'zgartirishga undadilar. XX asrda ish joyidagi kamsitish, reproduktiv huquqlar va genderga asoslangan zo'ravonlik kabi muammolarni hal qilish uchun harakat ko'lamini kengaytirgan ikkinchi to'lqin feminizmi paydo bo'ldi. Simone de Bovuar, Betti Fridan va Gloriya Shtaynem kabi radikal feministlar patriarxal tuzilmalarga qarshi chiqdilar va chuqur ijtimoiy va madaniy o'zgarishlarni targ'ib qildilar.

Fuqarolik huquqlari harakati ijtimoiy radikalizmning yana bir muhim ko'rinishi bo'ldi. AQShda 1950–1960-yillardagi Fuqarolik huquqlari harakati afro-amerikaliklarga nisbatan irqiy segregatsiya va diskriminatsiyani tugatishga harakat qildi. Kichik Martin Lyuter King, Malkolm X kabi rahbarlar va Qora Pantera partiyasi kabi tashkilotlar irqiy tenglikka erishishda turli darajadagi radikalizmni qabul qildilar. Global miqyosda Janubiy Afrikada Nelson Mandela va Afrika Milliy Kongressi kabi arboblarda boshchiligidagi aparteidga qarshi harakatlar chuqur ildiz otgan irqiy zulm tizimlarini yo'q qilishga qaratilgan radikal sa'y-harakatlarni ifodaladi.

Diniy radikalizm tarixda tez-tez uchraydigan mavzu bo'lib, ko'pincha diniy muassasalardagi korrupsiya yoki axloqiy tanazzulga javob sifatida paydo bo'ladi. XVI asrdagi Protestant Islohoti katolik cherkovining obro'siga qarshi chiqqan yirik diniy g'alayon bo'ldi. Martin Lyuterning 1517-yildagi "To'qson besh tezislari" indulgensiylarni sotish kabi cherkov amaliyotlarini tanqid qilib, Bibliyaning haqiqiy ta'limoti sifatida ko'rgan narsaga qaytishga chaqirdi. Reformatsiya g'arbiy xristianlikning parchalanishiga va turli protestant konfessiyalarining vujudga kelishiga olib keldi.

Yaqin tarixda islom radikalizmi asosiy global muammoga aylandi. Misrdagi “Musulmon birodarlar” va Saudiya Arabistonidagi salafiylik kabi turli islomiy oqimlar o‘zlarining islom qonunlari talqini asosida jamiyatlar barpo etishga intilishdi. XX asr oxiri va XXI asr boshlarida o‘z maqsadlariga erishish uchun radikal harakatlar ko‘plab musulmon mamlakatlarida jamiyat ichki barqarorligiga putur yetkazdi. Ayniqsa, faoliyatida zo‘ravonlik va terror usullarini qo‘llagan “Al-Qoida” va “IShID” kabi ekstremistik guruhlar nafaqat musulmon mamlakatlariga, balki butun dunyoga tahdid soldi.

Diniy ekstremizm – muayyan oqimlar, guruhlar, konfessiyalar va diniy tashkilotlardagi shaxslarning mafkurasi bo‘lib, e‘tiqodlarning ekstremal talqinlariga amal qilish bilan tavsiflanadi. Shuningdek, bu tomonlarning o‘z maqsadlariga erishish va o‘z qarashlari, ta‘sirini yoyish uchun harakat qilish usullarini o‘z ichiga oladi. Diniy ekstremizmning maqsadi butun diniy tizimni yoki uning tarkibiy qismining har qanday ahamiyatini tubdan isloh qilishdir. Ushbu maqsadga erishish jamiyatning ijtimoiy, huquqiy, siyosiy, axloqiy va diniy tuzum bilan bog‘liq boshqa asoslarini chuqur o‘zgartirishni nazarda tutadi. Diniy fundamentalizm – bu dinning qat‘iy talqiniga sinchkovlik bilan rioya qilish, diniy ekstremizm esa bu amalni ta‘minlash uchun zo‘ravonlik harakatlarini o‘z ichiga oladi.

Ekstremizm – ijtimoiy-siyosiy vaziyatni beqarorlashtirishga, O‘zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumini zo‘rlik bilan o‘zgartirishga, hokimiyatni zo‘rlik ishlatib egallashga va uning vakolatlarini o‘zlashtirib olishga, milliy, irqiy, etnik yoki diniy adovat qo‘zg‘atishga qaratilgan harakatlarning ashaddiy shakllari ifodasidir. Ekstremistik faoliyatga O‘zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumi asoslarini zo‘rlik bilan o‘zgartirishga, hududiy yaxlitligi va suverenitetini buzishga; hokimiyat vakolatlarini egallashga yoki o‘zlashtirishga; qonunga xilof qurolli tuzilmalar tuzishga yoki ularda ishtirok etishga; terrorchilik faoliyatini amalga oshirishga; zo‘rlik yoki zo‘rlik ishlatishga oshkora da‘vat qilish bilan bog‘liq holda milliy, irqiy, etnik yoki diniy adovat qo‘zg‘atishga; jamoat xavfsizligi va jamoat tartibiga tahdid soluvchi materiallarni tayyorlash, saqlash, tarqatish yoki namoyish etishga, shuningdek, ekstremistik tashkilotlarning atributlarini yoki ramziy belgilarini tayyorlash, saqlash, tarqatish yoki namoyish etishga; biror-bir ijtimoiy guruhga nisbatan siyosiy, mafkuraviy, irqiy, milliy, etnik yoki diniy adovat yoxud dushmanlik sababli ommaviy tartibsizliklarni amalga oshirishga; ekstremistik harakatlarni amalga oshirish uchun oshkora da‘vat qilishga qaratilgan harakatlarni rejalashtirishga, tashkil etishga, tayyorlashga yoki sodir etishga doir faoliyatlar kiradi.

NATIJALAR

O‘zbekiston Respublikasida diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish va jamiyatda radikal g‘oyalar tarqalishining oldini olishga qaratilgan bir nechta oliy darajadagi hujjatlar qabul qilingan. 2018-yil 30-iyulda “Ekstremizmga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi 5 bob, 24 moddadan iborat O‘zbekiston Respublikasi Qonuni qabul qilinishi orqali mamlakatimizda ekstremizmni oldini olish chora-tadbirlarining yangi talablari joriy qilindi. Ushbu qonunda ekstremizmga oid asosiy tushunchalar mazmuni, ekstremizmga qarshi kurashishning asosiy prinsiplari, ekstremizmga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari, ekstremizmning oldini olishga doir chora-tadbirlar, aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda ekstremizmga nisbatan murosasizlik munosabatini shakllantirish, ekstremistik faoliyatni amalga oshirganlik uchun javobgarlik to‘g‘risida batafsil ma‘lumotlar berilgan. Qonunga

ko'ra, ekstremizmga qarshi kurashishning asosiy prinsiplari qonuniylik, inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarining ustuvorligi oshkorlik va javobgarlikning muqarrarligidan iborat. Ekstremizmga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari ekstremizmning oldini olishga doir chora-tadbirlarni amalga oshirish, shu jumladan aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda ekstremizmga nisbatan murosasizlik munosabatini shakllantirish, shuningdek uning yuzaga kelishiga imkon beruvchi sabablar va shart-sharoitlarni bartaraf etish; ekstremizm sohasidagi huquqbuzarliklarni o'z vaqtida aniqlash va ularga chek qo'yish, ularning oqibatlarini bartaraf etish, shuningdek javobgarlikning muqarrarligi prinsipini ta'minlash; ekstremizmga qarshi kurashish sohasidagi xalqaro hamkorlikdan iborat. Ekstremizmning oldini olishga doir chora-tadbirlar aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda ekstremizmga nisbatan murosasizlik munosabatini shakllantirish; ekstremistik faoliyatni amalga oshirishga yo'l qo'ymaslik to'g'risida rasmiy ogohlantirish chiqarish; yuridik shaxs tomonidan ekstremistik faoliyat amalga oshirilishiga yo'l qo'ymaslik to'g'risida taqdimnoma kiritish; ekstremistik materiallarni olib kirish, tayyorlash, saqlash, tarqatish va namoyish etishni taqiqlash; ekstremizmni moliyalashtirishni taqiqlash; yuridik shaxsning faoliyatini to'xtatib turish; tashkilotni ekstremistik tashkilot deb topishdan iborat.

Bundan tashqari, 2021-yil 1-iyulda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoniga asosan 2021–2026-yillarga mo'ljallangan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy strategiyasining qabul qilindi. Ushbu strategiya yangi O'zbekistonda radikal g'oyalar va buzg'unchi illatlarga qarshi kurashishning o'ziga xos yo'nalishlarini belgilab berdi. Strategiyaning vazifalari ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish sohasidagi davlat organlari faoliyatining ustuvor yo'nalishlarini belgilash; sohadagi normativ-huquqiy va uslubiy-amaliy bazani takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish; davlat organlari, keng jamoatchilik va xalqaro hamjamiyatning ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishga qaratilgan harakatlarini birlashtirish; jamiyatda konfessiyalararo va millatlararo totuvlikni ta'minlash; davlatning aholi, ayniqsa yoshlarning ekstremistik va terrorchilik faoliyatiga jalb etilishidan himoyalashga qaratilgan chora-tadbirlar tizimini ishlab chiqish; ekstremizm va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashishning samarali mexanizmlarini joriy etish; ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish yo'nalishida mintaqaviy va xalqaro hamkorlikni takomillashtirishdan tashkil topgan. Strategiyada fuqarolarning vijdon erkinligi va diniy e'tiqod huquqlari, ekstremizm va terrorizm mafkurasi tarqalishining oldini olish maqsadida vatanparvarlik, an'anaviy qadriyatlar va bag'rikenglik g'oyalarini targ'ib qilish, voyaga yetmaganlar va yoshlar orasida ekstremistik g'oyalar tarqalishining oldini olish, xotin-qizlar huquqlarini himoya qilish va ularning ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishdagi rolini kuchaytirish, uzoq muddat xorijda bo'lgan fuqarolarni ekstremizm va terrorizm g'oyalari ta'siridan himoya qilish, ekstremistik va terrorchilik maqsadlarida Internet jahon axborot tarmog'idan foydalanishga qarshi kurashish, fuqarolik jamiyati institutlari va ommaviy axborot vositalarining ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishda ishtiroki, ekstremistik va terrorchilik harakatlari, shuningdek, ularni moliyalashtirganlik uchun huquqiy ta'qib va javobgarlikka tortish choralari takomillashtirish, ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish sohasidagi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish batafsil yoritilgan.

Shuningdek, 2022-yil 28-yanvarda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyoti strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmonida 82-maqсад ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishning samarali mexanizmlarini shakllantirish deb nomlangan. Fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta'minlashga imkon beradigan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo'yicha samarali davlat siyosatini amalga oshirish; ekstremizm va terrorizmni keltirib chiqaruvchi omillarning oldini olishga qaratilgan preventiv mexanizmlarni takomillashtirish, ijtimoiy-ma'naviy muhitni yaxshilash, yot g'oyalar ta'sirini oldini olish va ularning ta'siriga tushib qolganlar bilan tizimli ishlash orqali ularning muammolarini bartaraf etish; aholi, ayniqsa yosh avlodda terrorizm va ekstremizm mafkurasiga qarshi qat'iy va barqaror immunitetini shakllantirish; ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishning xalqaro-huquqiy asoslarini takomillashtirish hamda xorijiy davlatlar, mintaqaviy va xalqaro tashkilotlar bilan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish sohasidagi hamkorlikning shartnomaviy-huquqiy asoslarini kengaytirish; diplomatik vakolatxonalar va konsullik muassasalari, Tashqi mehnat migratsiyasi agentligi, shuningdek, chet elga uzoq vaqtga ketayotgan hamda yashab kelayotgan fuqarolar bilan shug'ullanuvchi boshqa idoralarning kadrlar salohiyati va resurslarini mustahkamlash; xorijiy davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan ekstremizm, terrorizm va ularni moliyalashtirishga qarshi kurash sohasida axborot hamda tajriba almashish; faoliyati ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishga qaratilgan xalqaro va mintaqaviy tashkilotlarda faol ishtirok etish; Markaziy Osiyoda BMTning Global aksilterror strategiyasini amalga oshirish bo'yicha hamkorlikdagi sa'y-harakatlarni birgalikdagi harakatlar rejasi doirasida muvofiqlashtirish; Markaziy Osiyoda ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo'yicha birgalikdagi ishlar doirasida axborot almashinuvi va hamkorlikni rivojlantirishga yordam beruvchi xalqaro tashabbuslarni amalga oshirishda O'zbekistonning rolini kengaytirish; dunyo hamjamiyati va mintaqaviy tashkilotlar e'tiborini Afg'onistonda tinchlik va hamjihatlikni ta'minlashga jalb qilish borasidagi tashabbuslarni jadallashtirish va ushbu mamlakatni mintaqaviy hamkorlik jarayonlariga, shu jumladan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishga jalb qilish asosiy va ustuvor vazifalar etib ko'rsatilgan.

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, radikal qarashlar ijtimoiy bo'linishni kuchaytirib, zo'ravonlikni qo'zg'atib, demokratik institutlarga putur yetkazish orqali jamiyat barqarorligiga jiddiy tahdid soladi. Radikallashuvning asosiy sabablari ko'p qirrali bo'lib, ular o'z ichiga ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblik, siyosiy huquqlardan mahrum bo'lish va raqamli platformalar orqali ekstremistik mafkuralarning tarqalishidir. Ushbu tahdidlarni yumshatish uchun keng qamrovli va ko'p bosqichli yondashuv muhim ahamiyatga ega. Birinchidan, inklyuziv o'sishni va teng imkoniyatlarni qo'llab-quvvatlovchi siyosat orqali ijtimoiy-iqtisodiy tengsizliklarni bartaraf etish radikallashuvni kuchaytiruvchi ayrim noroziliklarni yengillashtirishi mumkin. Ikkinchidan, siyosiy faollikni kuchaytirish va barcha ijtimoiy guruhlar o'zlarini vakillik qilishlarini ta'minlash, ko'pincha odamlarni radikal qarashlarga undaydigan begonalashish tuyg'usini kamaytirishi mumkin. Uchinchidan, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ta'lim va mediasavodxonlik kuchidan foydalangan holda, ekstremistik mafkuralarga qarshi g'oyalarni ilgari surish kerak. Bundan tashqari, hukumatlar, fuqarolik jamiyatlari va texnologiya kompaniyalari o'rtasidagi hamkorlik onlayn radikallashuvni kuzatish va unga

qarshi kurashish uchun zarurdir. Xavfsizlik va fuqarolik erkinliklarini muvozanatlashtirgan samarali qonunchilik va siyosat ekstremistik kontentni tarqatish uchun internetdan noto'g'ri foydalanishning oldini olish uchun juda muhimdir. Shuningdek, muloqot tashabbuslari va rehabilitatsiya dasturlari kabi jamiyatga asoslangan aralashuvlar shaxslarni radikallashtirish va jamiyatga qayta integratsiyalashuvida muhim rol o'ynashi mumkin. Asl sabablarni bartaraf etish va yaxlit strategiyani qo'llash orqali jamiyat o'zining barqarorligi va barqarorligini radikal qarashlarning keng tarqalgan tahdididan yaxshiroq himoya qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Andrew Heywood. (2019). Politics, fifth edition, Red Globe Press, pp:91-92.
2. Bartlett, R. (2013). "The Protestant Reformation." Why Can the Dead Do Such Great Things?: Saints and Worshippers from the Martyrs to the Reformation, Princeton University Press, pp:85-92.
3. Berger, S. (1990). The French Revolution in Contemporary French Politics. French Politics and Society, 8(2), pp:53-64.
4. Crimmins, J. E. (1994). Bentham's Political Radicalism Reexamined. Journal of the History of Ideas, 55(2), pp:259-281.
5. Cott, N. F. (1987). "THE BIRTH OF FEMINISM." The Grounding of Modern Feminism, Yale University Press. Pp:11-50.
6. Epstein, J., & Karr, D. (2007). Playing at Revolution: British "Jacobin" Performance. The Journal of Modern History, 79(3), pp:495-530.
7. Eraliev, S. (2022). Religious Extremism. International Conflict and Security Law, T.M.C. Asser Press, The Hague, pp:1161-1179.
8. "Ekstremizmga qarshi kurashish to'g'risida"gi 2018-yil 30-iyuldagi 489-sonli O'zbekiston Respublikasi Qonuni <https://lex.uz/docs/-3841957>
9. Gray, H. H. (1963). Renaissance Humanism: The Pursuit of Eloquence. Journal of the History of Ideas, 24(4), pp:497-514.
10. Gubara Said Hassan. (2013). "Radical Islam/ Islamic Radicalism: Towards a Theoretical Framing." Pp:1-4.
11. Israel, J. (2016). Rousseau, Diderot, and the "Radical Enlightenment": A Reply to Helena Rosenblatt and Joanna Stalnaker. Journal of the History of Ideas, 77(4), pp:649-677.
12. Johnstone, M. (1971). The Paris Commune and Marx's Conception of the Dictatorship of the Proletariat. The Massachusetts Review, 12(3), pp:447-462.
13. Klarman, M. J. (1994). Brown, Racial Change, and the Civil Rights Movement. Virginia Law Review, 80(1), pp:7-150.
14. Mahoney, T. A. (1998). Socrates' Loyalty to Athens and His Radical Critique of the Athenians. History of Philosophy Quarterly, 15(1), pp:1-22.
15. Mark Gregory Pegg. (2002). "The Cathars (review)" The Catholic Historical Review, 88(2), pp:339-340.
16. Reiman, M. (2016). "About the Russian Revolution of 1917." About Russia, Its Revolutions, Its Development and Its Present, Peter Lang AG, pp:13-24.
17. Schram, S. R. (1981). To Utopia and Back: A Cycle in the History of the Chinese Communist Party. The China Quarterly, 87, pp:407-439.

18. “2022-2026-yillarga mo’ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyoti strategiyasi to’g’risida”gi PF-60-son Farmoni <https://lex.uz/docs/-5841063>
19. “2021-yil 1-iyuldagi “2021-2026-yillarga mo’ljallangan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo’yicha O‘zbekiston Respublikasi Milliy strategiyasini tasdiqlash to’g’risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 6255-son Farmoni <https://lex.uz/docs/-5491626>
20. Thomson, J. A. F. (1989). Orthodox Religion and the Origins of Lollardy. History, 74(240), pp:39–55.
21. “Christianity in Rome: Early Status, History & Spread” <https://study.com/academy/lesson/growth-of-early-christianity-in-rome.html>
22. “Radicalism” <https://www.encyclopedia.com/philosophy-and-religion/philosophy/philosophy-terms-and-concepts/radicalism>